

СТАНОВИЩЕ

от Валери Стоилов Стоянов, доктор на науките, професор по
професионално направление 3.2. Психология

относно дисертационен труд на тема:

„ОТРАЖЕНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ КОРОНАВИРУС ВЪРХУ ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ УЧИТЕЛИ И РОДИТЕЛИ“

на РАМ ВИНКЛЕР,

за присъждане на научна и образователна степен „доктор” по
професионално направление 3.2. “Психология”, Докторска програма
“Педагогическа и възрастова психология ”

Дисертационният труд на Рам Винклер е посветен на *актуален* и важен за социалната и педагогическата практика и психичното благополучие на значима извадка от обществото проблем. Пандемията от COVID-19 предизвика мащабни и внезапни промени в образователните системи, като наложи бърз преход към дистанционно обучение, чрез използване на съвременни информационно-комуникационни технологии в интернет среда. Изследването адресира критичен и все още недостатъчно проучен аспект – трансформацията на отношенията между учители и родители в условия на системна криза и промяна в моделите на взаимовръзки. Трудът е значим, защото разкрива както слабите места в традиционните модели на общуване, така и иновативни решения за устойчиво партньорство. Фокусът върху гимназиалната степен (VII-XII клас) запълва празнина в научната литература, която обикновено се концентрира върху взаимодействието между учители, родители и ученици в по-ранна възраст.

Изследователският модел е методологически издържан и съответства на поставените цели. На основата на теоретичния анализ по проблема, основателно за собственото за докторанта емпирично изследване, е избран качественият подход. Конструктивисткият дизайн е адекватен за дълбочинно разбиране на субективния опит на участниците в интеракциите в динамичната педагогическа среда. За събиране на емпирична информация методът на полуструктурираното интервю позволява детайлно изследване на личните възприятия, трудностите и очакванията.

Извадката от 46 участници (21 учители и 25 родители) осигурява достатъчно богата база от данни за извършване на качествения анализ и итеративното кодиране. Процедурите за осигуряване на надеждност и валидност на изследването (достоверност, проследимост и потвърждаемост) са ясно разписани и съобразени с утвърдените стандарти в качествените изследвания.

Макар изследването да е локализирано в едно населено място (град Ейлат), изведените теми и поуки имат потенциал за по-широко приложение в образователната практика и разработването на образователни политики.

Въз основа на представените анализи на емпиричните находки от собственото за докторанта изследване, се очертават и специфичните трудности и проблеми от функционирането на образователната система в условията на криза.

На първо място, идентифицират се някои критични предизвикателства, пред които са изправени учителите в контекста на дистанционното обучение в условията на криза. Такива са технологичната бариера и „дигиталния стрес“. Учителите е трябвало светкавично да усвоят нови платформи (Zoom, Google Classroom) и да адаптират учебното съдържание за дигитална среда, в голяма степен без предварителна подготовка. Съществен проблем за учителите е и размиването на границите между личен и професионален живот. Преходът към работа от дома е довел до „преливане“ на работни часове в личното време. Учителите съобщават за преживяване, че са „на разположение“ 24/7 за въпроси от родители и ученици. Съществени педагогически трудности са изпитани и по отношение поддържането на ангажираността на учениците пред екраните. Учителите споделят за „загуба на контрол“ върху учебния процес и трудности при оценяването на реалните знания.

Справянето с тревожността на родителите и учениците, съчетано с техните собствени притеснения относно пандемията, е довело до високи нива на стрес и бърнаут при учителите. Също така, дистанционното обучение е направило класната стая „прозрачна“, което е довело до засилена критика и понякога неуместна намеса от страна на родителите в методите на преподаване.

Съществен аспект от изследването е и анализираният влияние на някои демографски фактори върху качеството на обучението в ситуация на пандемия. Изследването подчертава, че ефектът от пандемията не е бил еднакъв за всички, като демографските и социално-икономическите фактори са изиграли решаваща роля. Семействата с по-ниски доходи са били изправени пред липса на достатъчно устройства (лаптопи/таблети) или стабилна интернет връзка, което е ограничило достъпа на децата им до образование и е увеличило напрежението в комуникацията с училището. По-големите семейства в малки жилища са изпитвали сериозни затруднения при осигуряването на тиха среда за учене, което е

рефлектирало върху академичните резултати и емоционалното състояние на учениците. Родителите с по-високо образование са успявали по-лесно да помагат на децата си с учебния материал и технологичните изисквания, докато тези с по-ниско образование са се чувствали безпомощни и изолирани. Родителите, които е трябвало да работят извън дома по време на локдауна, са имали обективна невъзможност да контролират и подкрепят дистанционното обучение на децата си, което е създавало пропаст в комуникацията с учителите.

С други думи, тези фактори са действали като „усилватели“ на съществуващите неравенства. Моделът на изследването успешно улавя как демографският профил на семейството определя капацитета му за партньорство с училището в криза.

В обобщен вид *приносните моменти* могат да се сведат до следните постижения на докторанта:

1. *На концептуално ниво* - прецизирането на съществуващите теоретични модели за партньорство (като екологичната системна теория на Бронфенбренер и Епщайн) в контекста на образование и извънредните ситуации.

2. *На емпирично ниво* - направеният задълбочен анализ на специфичния опит и паралелните гледни точки на учители и родители в израелската образователна система по време на глобална криза, идентифицирайки причините за устойчивост или разпад на сътрудничеството помежду им.

3. *На практико-приложно ниво* - синтезираните приложими мерки за стабилизиране на комуникацията и преодоляване на бариерите (технологични, педагогически и икономически), които са валидни както за кризисни периоди, така и за рутинната ежедневна учебна среда.

Резултатите от дисертационното изследване обогатяват знанието за хората, педагогическия процес и взаимоотношенията в триъгълника учители – ученици – родители и активно могат да се ползват както при преподаването на социална и педагогическа психология във висшето училище, така и при разработване на училищни политики отнесени до ежедневното функциониране на образователните институции, така и в кризисни периоди, породени от различни причини.

Резултатите от дисертационния труд са широко представени пред научната общност и заинтересованите по темата, чрез публикации на статии по темата в авторитетни списания.

Съдържанието на автореферата съответства на изложението в дисертационния труд.

Не съм констатирал плагиатство. Литературните източници са ползвани коректно.

Нямам съществени критични бележки по дисертационното изследване.

Заклучение

Дисертационният труд на Рам Винклер представлява цялостно и актуално изследване в значима област от познанието за човека и социалната практика. Докторантът е демонстрирал компетенции критично и задълбочено да анализира теоретични модели и социални практики, правилно да се ориентира в йерархията на понятията, да формулира собствени модели и ги проверява емпирично. Приносите са от теоретичен и приложно-практичен характер.

Всичко това ми дава основание, с пълна убеденост да гласувам „за” и да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури, да гласуват положително за присъждането на Рам Винклер на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.2. Психология.

04.03.2026 г.
Гр. Варна

Разработил становището:
Проф. д.н. Валери Стоянов